

Relevance účetních výkazů s ohledem na informační potřeby uživatelů účetní závěrky

Relevance of the financial statements in relation to users of accounting in- formation and their needs

Lenka Zemánková, Anna Fedorová

Abstract

Purpose Purpose of the article is to describe the information needs of individual users of financial statements. Individual users have different needs of information, but in one need they are agreed. Some information, requiring users of accounting information the financial statements does not. Shortcomings of financial statements result from incomplete harmonization of Czech financial statements to International Financial Reporting Standards.

Scientific aim The main aim of this article is evaluating how output accounting information company contained in company financial statements come up to the expectations person, who are ask for the information. This may point to the shortcomings of the financial statements.

Methods The article is based on studies published in theme of information needs users of financial statements. Studies will be confronted with information potential of financial statements focused of the equity. In this article is mainly used logical and empirical methods. From logical methods was selected base pair-methods: Induction-illiation, analysis-synthesis and abstraction- concretization. From empiric methods was selected method comparison.

Findings The user of accounting information are agreed in one need. They need information about going concern company. Financial statements does not contain this information. The reproduction of the equity can ensure going concern. The equity can be viewed in two ways. Looking in the equity like to production capacity the company, is one way. This method brings the idea that company can continue, when the equity is reproduced. But this method needs valuating all balance and profit and loss sheet items in regular price. Assess value in historical price causes overvalued trading income (undervalued of costs) and undervalued the equity.

Conslusions Reproduction of the equity must be ensured to going concern company. It can be ensured by assess valuation in regular prices instead historical. Stiffen up the condition for pay profit, it is the second solution.

Keywords: Users of accounting information, information need, financial statements, going concern, reproduction of the equity.

JEL Classification: M41

Úvod

Právní úprava českého účetnictví vychází ze zákona č. 563/1991Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů. V zákoně o účetnictví je uvedeno, že účetní jednotka má používat účetní metody s ohledem na nepřetržité pokračování v činnosti v dohledné budoucnosti. Informace z účetnictví jsou určeny především pro externí uživatele. Toto vyplývá z dokumentů Evropské unie, které se vztahují k účetnictví: Čtvrtá směrnici Rady ze dne 25. července 1978 (78/660/EHS) a Mezinárodní standardy účetního výkaznictví, uplatňované podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady č.1606/2002.

V účetních systémech založených na zvykovém právu je kladen důraz na to, aby účetnictví podávalo věrný a poctivý obraz o účetní jednotce a to jak externím, tak interním uživatelům účetních informací.

Výstupy z účetnictví jsou však poznamenány řadou nedokonalostí, které mají vliv na obraz podniku a na rozhodování uživatelů účetních informací.

1 Relevance výstupů z účetnictví s ohledem na potřeby jejich uživatelů

Potřeba účetních informací má řadu důvodů. Vytvářejí nezbytný předpoklad pro řadu rozhodnutí, jak interních, tak externích uživatelů. Bez relevantních, správných, včasných, úplných a aktuálních informací nejsou schopni uživatelé informací spolehlivě rozhodovat. Základním výstupem z účetnictví a informační základnou pro rozhodování je účetní závěrka.

Harmonizační opatření v evropském účetnictví jsou od počátku orientovány na výstupy z účetnictví tedy na účetní závěrku se zohledněním pohledu externích uživatelů na závěrku. Koncepční rámec mezinárodních účetních standardů uvádí, že účetní závěrka je určena zejména externím uživatelům a má uspokojit jejich potřeby. To potvrzuje i IAS 1 Prezentace účetní závěrky, který uvádí, že obecné účetní závěrky jsou takové účetní závěrky, které splňují požadavky uživatelů, kteří mají pravomoc požadovat sestavy přizpůsobené svým konkrétním informačním potřebám.

IFRS ponechávají zcela v pravomoci podniku volbu nejhodnější formy účetních výkazů s cílem zajistit externím uživatelům informace v takovém rozsahu a formě, aby si mohli učinit správný názor na jeho finanční

pozici, výkonnost a peněžní toky (Bohušová, 2009).

Koncepční rámec Mezinárodních účetních standardů vymezuje také uživatele účetních informací a jejich informační potřeby. Hlavními uživateli výstupů z účetnictví jsou:

- investoři,
- zaměstnanci,
- poskytovatelé kapitálu,
- dodavatelé aj. obchodní věřitelé,
- zákazníci,
- vlády a jejich orgány a
- veřejnost.

Ve výčtu uživatelů informací účetní závěrky je uveden management podniku v souvislosti s jeho odpovědností za prezentaci informací v účetní závěrce a s konstatováním, že vedení podniku má k dispozici podrobnější účetní informace, než ty, které poskytuje účetní závěrka. O managementu podniku jako o uživateli informačních výstupů z účetnictví je však potřebné uvažovat proto, že:

1. management vyžaduje souhrnný obraz o finanční pozici podniku, o jejích změnách a výkonnosti podniku,
2. detailnější účetní informace by měly mít společný informační základ jako výstupy, které jsou uváděny v účetní závěrce, jinak by účetnictví pozbývalo pro management podniku význam.

České předpisy pro účetnictví nedefinují uživatele účetních informací. Dá se odvodit, že splněním povinnosti zakotvit Čtvrtou směrnicí Rady (78/660/EHS) do české národní úpravy účetnictví byl naplněn její obsah i v této části. Čtvrtá směrnici Rady (78/660/EHS) odůvodňuje potřebu koordinace předpisů o struktuře a obsahu ročních závěrek také požadavem ochrany společníků a třetích osob. Třetí osoby nejsou ve směrnici definovány, zato je zdůrazněna nutnost koordinace metod oceňování aktiv a pasiv z důvodu srovnatelnosti poskytovaných informací.

Uživatelé účetních informací mají různé úhly pohledu a z toho vyplývají i různé potřeby informací. Požadavky na jednotlivé účetní informace jsou východiskem pro posouzení relevance výstupů z účetnictví.

Přehled publikovaných výzkumů v této oblasti provedl Pierce a O'Dea (2003). Ve své publikaci mimo jiné uvádí, že první se podobnou tematikou zabýval Simon a kol. (1954).

Tématem jeho publikace bylo využití účetních informací uživateli – manažery. Zjistil, že význam účetních informací pro manažery je eminentní. Siegel a Sorensen (1999) se zabývali vztahem obchodních partnerů k účetním informacím. Další studie se zaměřily na vnímání informací uživateli jako východisko účinnosti informačních systémů, např. ve studii Lucas (1975), Olson a Ives (1981), Salaway (1987), Green (1989) a Robey (1992).

O další studii o důležitosti účetních informací pro některé externí subjekty se zmiňuje Foster (1986) s odkazem na Changa, Mosta a Braina (1983). Ti ve své studii uvedli vyhodnocení dotazníků, zaslaných třem skupinám uživatelů různých zdrojů informací ve třech zemích – USA, Velké Británii a na Novém Zélandu. Individuálním a institucionálním investorům a finančním analytikům byla položena otázka, jakou důležitost přiřazují při svých investičních rozhodováních jednotlivým informačním zdrojům. Podle jejich studie lze sestavit žebříček nejpreferovanějších informací následovně:

- výroční zprávy společnosti,
- komunikace s vedoucími pracovníky,
- rady burzovních makléřů,

- průběžné výsledky společnosti společně na stejném stupni ohodnocení s prospekty,
- noviny a časopisy,
- poradenské služby,
- hlášení zástupců,
- podnikový tisk,
- rady přátel a
- informace „z druhé ruky“ (Foster, 1986).

Z výsledků studie jednoznačně vyplývá mimořádná důležitost, kterou investoři a analytici přisuzují účetním informacím obsaženým ve výročních zprávách.

Pravděpodobně z důvodu, jaká důležitost je přiřazena účetním informacím, se informačními potřebami uživatelů zabývá téměř každá publikace z oblasti účetnictví případně finanční analýzy (Bernstein, 2005; Janhuba, 2007).

Podrobněji specifikované informace požadované uživateli a uvádí Černá (1997) s odvoláním na studii provedenou Helfertem (1994). Prioritní potřeby uživatelů účetních informací, které ve své knize uvádí, jsou zpracovány v obrázcích 1 až 3.

Černá rozděluje uživatele účetních informací do tří základních skupin. První skupinu

Management	
Provozní analýza	provozní zisk
	zisková marže
	analýza provozních nákladů
	vztah tržeb a nákladů
	komparativní analýza
Řízení zdrojů	ukazatele aktivity
	obrat aktiv
	řízení pracovního kapitálu
	obrat zásob
	struktura závazků a pohledávek
	efektivnost lidských zdrojů
Ziskovost	výnosnost aktiv
	výnosnost VK
	výnosnost investic
Stabilita a rozvoj podniku	

Obrázek 1 Prioritní potřeby manažerů

Zdroj: Upraveno autorkami dle Černá (1997)

nou je management podniku. (Obrázek 1) Manažeři potřebují informace pro krátkodobé a především dlouhodobé finanční řízení podniku (Kovanicová, 1999). Finanční informace jim poskytují vytvoření zpětné vazby mezi řídicím rozhodnutím a jeho praktickým důsledkem

Mezi další uživatele účetních informací lze zařadit odběratele, kteří si vybírají dle účetních informací obchodního partnera a chtějí se ujistit, že podnik bude schopen dostát svým závazkům (plnit dodávky). Pro odběratele je stejně jako pro dodavatele velmi důležitá in-

Vlastník investor	
Ziskovost	celková výnosnost
	výnosnost VK
	výnos na akcii
	zhodnocení ceny akcie
Kapitálové výnosy	celkový výnos akcionářů
	dividendy na akcii
	dividendový výnos
	výplata/zadržení výnosů
Tržní ukazatele	dividendy ke vztahu k aktivům
	cena/výnos akcie
vztah tržní a účetní hodnoty	
Stabilita a rozvoj podniku	

Obrázek 2 Prioritní potřeby vlastníka (investora) Zdroj: Upraveno autorkami dle Černá (1997)

(Grunwald, 2007). Druhou skupinu tvoří dle Černé vlastníci (investoři). (Obrázek 2) Mezi ty Černá řadí jak akcionáře (popř. společníky firmy), tak držitele úvěrových cenných papírů (věřitele), tak případné nové investory. Všichni tito se zajímají o informace poskytnuté účetnictvím, protože se chtějí ujistit, že jejich peníze jsou uloženy vhodně. Třetí skupinu potom tvoří banky a jiní věřitelé, kteří se na základě účetních informací rozhodují, jestli podniku půjčí nebo ne, případně jestli s ním budou obchodovat. (Obrázek 3)

Obrázky 1 až 3 ilustrují, že nejrozsáhlejší potřebu různých informací poskytovaných účetnictvím má management podniku.

Ve druhé řadě nejvíce informací vyžaduje vlastník (investor). Z porovnaných nejmenší potřebu informací mají banky a jiní věřitelé.

formace o perspektivě obchodního vztahu čili o budoucím rozvoji a stabilitě. Konkurence podle účetních informací srovnává vlastní činnost. Konkurence asi jako jediná nemusí mít vždy zájem na budoucím rozvoji a stabilitě podniku, ale informace o budoucnosti ji zajímají v komparaci s vlastní činností.

Další zájmovou skupinu tvoří zaměstnanci, kteří se zajímají o účetní informace zejména z hlediska mzdové a sociální jistoty a perspektivy. Požadují proto informace o ziskovosti, dlouhodobé schopnosti poskytovat pracovní příležitosti, vyplácet mzdy, případně penzijní požitky (Dvořáková, 2006). To úzce souvisí s požadavkem na informace o stabilitě a rozvoji podniku.

Stát dále využívá informace pro účely statistické, pro účely kontroly daňových povinností a monitorování vládní politiky, případně při udělení dotace (Kovanicová, 1999). Požada-

Věřitelé (banka, dodavatelé)	
Likvidita	běžná likvidita
	rychlý test
	pohotová likvidita
	okamžitá likvidita
Zadluženost	dluh/aktiva
	dluh/VK
	dluh/ZK
Dluhová služba	úrokové krytí
	režijní krytí
	analýza CF
Stabilita a rozvoj podniku	

Obrázek 3 Prioritní potřeby věřitelů

vek na informaci o budoucím pokračování podniku v činnosti vyplývá z potřeby odhadovat HDP a další ekonomické ukazatele.

Veřejnost se zajímá zejména o informace související s životním prostředím případně pracovními příležitostmi. Širokou veřejnost pak zajímají některé velké a vlivné podniky. Jejich pokračování v činnosti veřejnost zajímá v souvislosti s nezaměstnaností a pracovními příležitostmi.

V neposlední řadě mají na účetních informacích zájem univerzity, její pracovníci i studenti.

Z předchozího lze vyvodit, že informační potřeby jednotlivých uživatelů nejsou vždy shodné, dokonce mohou být někdy velmi odlišné.

V literatuře je uváděn zájem jednotlivých uživatelů účetních informací na budoucím pokračování podniku, na jeho rozvoji a stabilitě. (Kovanicová, 1999; Grunwald, 2007; Černá, 1997). Tento zájem se tedy dá považovat pro uživatele účetních informací za společný. To jsou informace, vztahující se k budoucnosti podniku, možnosti podniku pokračovat v činnosti.

2 Nedostatečné vyjádření budoucího pokračování v činnosti podniku

V koncepčním rámci Mezinárodních účetních standardů je uveden termín going concern, který znamená, že podnik neuvažuje o ukončení činnosti, ani není nucen likvidovat nebo podstatně zúžit rozsah své podnikatelské činnosti a bude pokračovat v podnikání v dohledné budoucnosti. Vedení účetní jednotky

Zdroj: Upraveno autorkami dle Černá (1997)

musí při přípravě účetní závěrky objektivně posoudit, zda je tento předpoklad zachován. Důležité je i to, že předpoklad going concern posuzuje vedení podniku nejen z ekonomické kondice podniku, ale i z vnějších vlivů a jejich dopadů na podnik. Pokud má vedení účetní jednotky pochybnost o dalším trvání podniku, je tuto nejistotu povinnou zveřejnit. Jestliže není účetní závěrka zpracována na základě předpokladu trvání podniku musí být tato skutečnost zveřejněna spolu se základnou, na které účetní závěrka sestavena i s odůvodněním, proč podnik nebere na zřetel předpoklad trvání podniku (IAS 1).

Přičemž dosavadní ziskovost a pohotový přístup k finančním zdrojům se považuje za dostatečné zdůvodnění přijatelnosti předpokladu nepřetržitého trvání podniku. Časový interval pro posuzování going concern je minimálně dvanáct měsíců od rozvahového dne.

Ve čtvrté direktivě je termín going concern zmíněn v oddílu 7 – Pravidla ocenění jako jedna z obecných zásad a předpokladů, na kterém je ocenění majetku a závazků v účetní závěrce postaveno. V tomto dokumentu není termín nepřetržitého trvání podniku vymezen.

V českém účetnictví je předpoklad nepřetržitého pokračování v činnosti uveden v zákoně č. 563/1991Sb., o účetnictví v §7 odst. (3). Zde je uvedeno, že „účetní jednotka je povinna použít účetní metody způsobem, který vychází z předpokladu, že bude nepřetržitě pokračovat ve své činnosti, a že u ní nenastává žádná skutečnost, která by ji omezovala nebo ji zabraňovala v této činnosti pokračovat i v do-

hledné budoucnosti. V případě, že účetní jednotka má informaci o tom, že u ní taková skutečnost nastává, je povinna použít účetní metody způsobem tomu odpovídajícím, přičemž informaci o použitém způsobu jsou povinny uvést v příloze v účetní závěrce.“ Způsob použití účetních metod pro zohlednění omezení nebo zabránění v činnosti podniku v dohledné budoucnosti není blíže definován.

Pokud je účetní závěrka zpracována a postavena na předpokladu nepřetržitého pokračování podniku v činnosti, pak by z údajů účetní závěrky měla být schopnost pokračovat v činnosti nejen čitelná, ale mělo by být i možné posoudit, jak úspěšné pokračování bude.

Jedním z předpokladů úspěšného pokračování v činnosti podniku je jeho kapitál a jeho uchování. V ČR je tento problém v odborné literatuře označován jako uchování podnikové podstaty. (Firem, Zelenka, 1997).

Na kapitál lze v účetnictví pohlížet dvojím způsobem:

1. Finanční pojetí uchování kapitálu (tj. hledisko prostředků investovaných do podniku vlastníky). Vložené prostředky jsou reprezentovány vloženým základním kapitálem. Vývoj vložených prostředků je doprovázen dalšími složkami vlastního kapitálu, které zůstaly v podniku akumulovány (nerozděleny v podobě dividend nebo podílů na zisku). Vlastní kapitál je v tomto pojetí vymezen jako rozdíl mezi aktivy podniku a jeho závazky. Celková výše vlastního kapitálu podniku vyjadřuje úroveň reprodukce prostředků, vložených do podniku. Podniková podstata je považována za zachovanou, pokud vlastní kapitál zůstal alespoň nezměněn bez ohledu na to, že podnik nebude v budoucnu schopen bez dodatečných vkladů kapitálu zabezpečit financování prosté reprodukce (Dvořáková, 2006). Pokud je vlastní kapitál na konci účetního období vyšší než na jeho začátku, pak podnik indikuje, že prostředky, vložené do podniku, byly zhodnoceny. Jinými slovy zisk je vykázan, až je-li uchována podniková podstata (Dvořáková, 2006).

Finanční pojetí uchování kapitálu podniku je pojetí, které uspokojuje pouze některé informační potřeby části subjektů, především vlastníků, protože vyjadřuje úroveň zhodnocení jimi vložených prostředků do podnikání.

2. Produkční (fyziké) pojetí uchování kapitálu. V produkčním pojetí uchování kapitálu dosahuje podnik zisku až tehdy, pokud je

fyzická produkční kapacita podniku na konci období vyšší než na jeho začátku. (Dvořáková, 2006). To lze například vyjádřit schopností vyrobit na konci účetního období stejný objem produkce jako na začátku účetního období. Měří se hodnotou čistých aktiv za účetní období, které jsou věcným předpokladem možného pokračování v podnikání. Objem čistých aktiv jako charakteristika produkční, kapacitní majetkové podstaty podniku je výpočtově stejná veličina jako výše vlastního kapitálu, ale obsahově je odlišná. Vyjadřuje naturální, věcnou stránku předpokladů pro naplnění podnikatelských aktivit účetní jednotky. Jsou to předpoklady pro pokračování v činnosti samotné účetní jednotky, na první pohled bez požadavků vlastníků a jiných subjektů. Přijetí produkční majetkové podstaty jako předpokladu reprodukce podniku v budoucnosti má dopad na chápání výnosnosti podniku: ekonomický prospěch, který podnik dosahuje, slouží nejdříve k tomu, aby byly hodnotově nahrazeny spotřebované nebo opotřebované majetkové položky (a samozřejmě i jiné spotřebované zdroje). Teprve přebytek nad touto úhradou hodnoty lze považovat za zisk. Zisk se dosáhne až po reprodukci vlastního kapitálu vyjádřeného v peněžních jednotkách, měřeného naturální kapacitou podniku.

Paradoxně použití peněžních jednotek je velkou potíží. Peněžní jednotky pravidelně mění během účetního období svou kupní sílu, a tím ovlivňují hodnotové vyjádření kapitálu. Pokud odhlédneme od problémů, které způsobuje změna kupní síly peněžní jednotky, pak vyjádření stavu položek rozvahy zejména majetku závisí na způsobu oceňování majetkových položek. Způsoby oceňování majetku a jejich dopady na vyjádření naturální kapacity podniku jsou v odborné literatuře podrobně popsány (Fireš, 1997; Janhuba, 2007).

Aktiva jsou v případě pořízení nákupem oceňována pomocí pořizovacích nákladů, které je nutné vynaložit, aby bylo možné využít nakupovaného aktiva. Výhodou tohoto ocenění je, že se jedná o průkaznou částku, založenou na konkrétní uskutečněné tržní transakci. Proto je tento způsob používán nejčastěji. Aktiva vyrobená jsou obvykle oceňována na základě vlastních nákladů výroby a aktiva bezúplatně nabytá jsou oceňována na bázi odhadu jejich tržní ceny ke dni pořízení.

Pojetí kapitálu a jeho uchování z pohledu produkčního vyžaduje aplikaci běžných cen

(resp. modelu fair value optimálně tzv. cenou aktuálního trhu). Jednoduše řečeno, dochází k přeceňování spotřebovaných aktiv na běžnou cenu, do nákladů se tedy při jejich spotřebě nedostává původní pořizovací (historická cena), ale cena, kterou bude nutno zaplatit v době, kdy budou spotřebovávána aktiva obnovována a to zabezpečí uchování produkční kapacity podniku i pokud by celý zisk byl rozdělen a odčerpán z podniku (Dvořáková, 2006).

Jak již výše bylo uvedeno, uživatelé účetních informací mají zájem na další úspěšné existenci podniku (a to i další uživatelé mimo vlastníky). Tu ovšem nezajišťují spotřebované, v minulosti vložené prostředky, ale naturální kapacita současných majetkových položek podniku. V zachování naturální majetkové podstaty se spojují předpoklady pro dlouhodobou existenci podniku a její úspěšnost, což jsou zájmy vlastníků i „podniku“.

Proto by výstupy z účetnictví měly poskytovat informace o úrovni zachování majetkové naturální podstaty podniku.

V regulačním rámci českého účetnictví je oceňování majetku k rozvahovému dni stanoveno na bázi skutečných pořizovacích cen, které jsou v případě přechodného nebo trvalého snížení hodnoty majetku modifikovány. Kategorie opravných položek k movitému majetku se používá v případě přechodného snížení hodnoty majetku. Na trvalé snížení hodnoty majetku, zjištěné k rozvahovému dni se reaguje změnou odpisů. Těmito postupy se uplatňuje v účetnictví zásada opatrnosti a vnáší se do účetního zobrazení majetku změny, snižující hodnotu majetku k rozvahovému dni.

Reakce na snížení hodnoty majetku neřeší změny ocenění, které nastávají u většiny majetkových položek z důvodu růstu cen a změny kupní síly peněz. Česká úprava účetnictví vysloveně zakazuje „přecenění majetku“, což znamená, že ocenění hmotného majetku zůstává k rozvahovému dni i v inflačním prostředí na úrovni skutečných pořizovacích cen.

3 Diskuse

Uživatelé účetních výkazů dostávají informace, které jsou zpracovány z finančního pohledu na kapitál společnosti. Produkční pojetí kapitálu lépe vyjadřuje skutečné procesy v podniku. Základním předpokladem budoucího pokračování podniku v činnosti je obnova majetku. Teprve ocenění v běžných cenách tedy

v cenách, které za spotřebu budou vynaloženy v době, kdy bude třeba zajistit obnovu majetku podniku, vyjadřuje stav bližší skutečnosti.

Informace, které podávají účetní výkazy, jsou výchozí základnou pro posuzování schopnosti podniku pokračovat v podnikatelských aktivitách.

Při současném způsobu oceňování majetku může být produkční kapacita podniku vykázána v nižší úrovni, než odpovídá aktuální situaci (za předpokladu, že běžné ceny jsou vyšší než ocenění v historických cenách).

Informace obsažené v účetní závěrce navíc zkreslují výsledek hospodaření. Výsledek hospodaření je v důsledku nižších částek odpisů a spotřeby zásob, odvozených ze skutečných pořizovacích cen vykázan za jinak nezměněných podmínek vyšší než by tomu bylo při ocenění v běžných cenách.

Ve vzájemné souvislosti dávají obě kategorie rozporné informace o podniku: podhodnocují východiska pro posuzování jeho budoucí produkční kapacity (aktiva) a nadhodnocují jeho dosaženou výkonnost v běžném období.

Pro budoucí vývoj podniku je nežádoucím doprovodným jevem skutečnost, že vykázaný výsledek hospodaření je východiskem pro přiznání dividend v akciové společnosti nebo podílů na zisku ve společnosti s ručením omezeným. Zákon č. 513/1991Sb., obchodní zákoník sice v § 178, 123 a 65 zpřísňuje podmínky vyplácení podílů na zisku společnosti tak, že částka určená k vyplácení podílů na zisku nesmí být vyšší, než hospodářský výsledek vykázaný v účetní závěrce, snížený o povinný příděl do rezervního fondu a o neuhrazenou ztrátu minulých let, zvýšený o nerozdělený zisk minulých let a fondy vytvořené ze zisku, které může podnik použít podle svého volného uvážení. Další podmínkou pro rozdělování zisku vlastníkům je odepsání zřizovacích výdajů, nebo existence zdrojů, vyšších než jsou zřizovací výdaje.

Všechny dodatečné podmínky jsou odvozeny od výsledku hospodaření, který je vykázaný v účetní závěrce a je poznamenán výše uvedenými nedostatky. Přes regulaci podmínek k vyplácení podílů na zisku platí, že účast vlastníků na výsledcích je vyšší, než by bylo vhodné pro zachování naturální kapacity podniku (za podmínek výše uvedených). Skutečným odlivem peněžních prostředků se proces podlamování naturální majetkové podstaty zesiluje a

ve svém souhrnu způsobuje erozi majetkové podstaty podniku.

V účetních systémech založených na zvykovém právu je kladen důraz na to, aby účetnictví podávalo věrný (nezkreslený) a pozitivní obraz o ekonomické realitě účetní jednotky (§7 odst.1 zákona č. 563/1991Sb., o účetnictví). Účetní závěrka by měla prezentovat pozitivně finanční pozici, výkonnost a peněžní toky účetní jednotky (Dvořáková, 2006). Z výše uvedeného ale vyplývá, že tato skutečnost není dodržena už z principu věci.

Budoucí pokračování podniku v činnosti nelze v účetní závěrce zdůvodnit ani některými dalšími informacemi. Účetní závěrka totiž neposkytuje některé informace, které s budoucím pokračováním podniku v činnosti mohou souviset.

Účetní závěrka neposkytuje informace o cykličnosti vývoje odrážející sezónnost produkčního procesu a hospodářský cyklus, ve kterém se ekonomika nachází. To může mít na celkové hodnocení podniku a odhad jeho budoucího pokračování v činnosti zásadní vliv v souvislosti s událostmi poslední doby, zejména s ekonomickou krizí.

Vliv nepeněžních faktorů (kvalifikovanost pracovníků, firemní značka, kvalita managementu, sklon k inovacím, technologické změny) účetnictví vůbec nekvantifikuje. I tyto informace však mohou mít vliv na budoucí pokračování podniku v činnosti.

Účetní principy, na jejichž základě jsou data zpracovávána (např. opatrnost, významnost, aktuálnost, brutto metoda zjišťování hospodářského výsledku) determinují obsah účetních výkazů (Kraftová, 2002). Pokud účetní jednotka účtuje v souladu s principem opatrnosti, v podstatě vytváří určité rezervy na očekávaná rizika. Je však otázkou, zda toto zohlednění rizika odpovídá skutečnému riziku, zda účetní jednotka toto riziko nenadhodnotila, nebo nepodhodnotila (Buchtová, 2003). Souvislost rizika s budoucím pokračováním podniku v činnosti je logická.

Navíc v účetních postupech, které jsou v ČR ve značné míře regulovány, přesto existuje řada variantních momentů, které mohou vést ke značně odlišným výsledkům rozvahy a výkazu zisků a ztrát, ačkoliv způsob aplikace je ve shodě s platnými předpisy (oceňování a účtování zásob, odpisování majetku, aplikace časového rozlišení, aplikace pevných nebo denních

směnných kurzů, ale i samotný právní typ podnikání) (Kraftová, 2002).

Problematičnost vypovídací schopnosti účetního výsledku hospodaření zvláště pro jeho použití např. pro posuzování výkonnosti podniku, naznačují různé teoretické koncepce, ve kterých se považuje za potřebné vykázaný výsledek hospodaření transformovat. Do transformace účetního výsledku hospodaření obvykle vstupuje i změna ocenění majetku. Např. často využívaný ukazatel Economic Value Added (EVA) zavádí pojem „ekonomický zisk“ jako výsledek, plynoucí z operační činnosti podniku (která je nezbytná pro výkon základní podnikatelské činnosti) a nákladů vlastního a cizího kapitálu. Při výpočtu ukazatele EVA se provádí úprava účetní hodnoty majetku (rozdílně podle varianty tohoto ukazatele) mimojiné úpravy např. takto:

- aktiva se snižují o nevyužívaný majetek,
- oběžná aktiva se snižují o krátkodobé
- závazky (přepočítávají se tak na pracovní kapitál),
- ocenění majetku se upravuje o vliv
- inflace od pořízení majetku (Mařík a Maříková, 2005).

S úpravou majetku pak souvisí úprava odpovídajících nákladů podniků. Tím je hospodářský výsledek přepočten na ekonomický zisk.

4 Závěr

Do regulačního rámce českého účetnictví byl převzat předpoklad zobrazení účetní jednotky z pohledu jejího dalšího pokračování v činnosti. Toto hledisko je důležité pro všechny uživatele účetních informací. Je však aplikováno pouze jako formální předpoklad, protože nebyly přijaty odpovídající podmínky v pravidlech pro sestavení účetní závěrky, konkrétně v oblasti oceňování hmotného majetku.

Praktická východiska ze situace, kdy účetní závěrka neposkytuje relevantní informace o pokračování podniku v činnosti v budoucnosti pro její uživatele, mohou být zásadní. Pohled na produkční pojetí kapitálu a majetku vyžaduje opustit oceňování hmotného majetku ve skutečných pořizovacích cenách a přechod na ocenění v běžných cenách. Tím se rozšíří vypovídací schopnost účetních výkazů a zajistí se informační potřeby všech jejich uživatelů zejména v oblasti dalšího pokračování podniku v činnosti.

Dalším řešením částečně zabraňujícím rozpadu majetkové podstaty podniku a odlivu kapitálu z podniku je provedení další korekce účasti majitelů podniku na výsledcích hospoda-

ření. Korekcí by bylo možné uplatnit alespoň vliv změny kupní síly peněžních prostředků na výsledek hospodaření, který vstupuje do rozhodování o účasti vlastníků na dosaženém zisku.

References

- Bernstein, L. A. (2005) Analysis of Financial Statements. New York: McGraw-Hill.
- Bohušová, H. (2009) Konvergence koncepčních rámců US GAAP a IFRS. Brno: Masarykova univerzita.
- Buchtová, J. (2003) Jak porozumět účetním výkazům aneb co v nich (ne)najdete. Ostrava: Mírigo.
- Černá, A a kol. (1997) Finanční analýza. Praha: Bankovní institut.
- Dvořáková, D. (2006) Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS. Brno: Computer Press.
- Fireš, B. & Zelenka, V. (1997) Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví. Praha: Management Press.
- Foster, G. (1986) Financial statement analysis. London: Prentice Hall International
- Green, G. I. (1989) Perceived importance of system analyst's job skills, roles and non-salary incentives. MIS Quarterly. Vol 13, No. 2, pp. 115-133.
- Grunwald, R. a kol. (2007) Finanční analýza a plánování podniku. Praha: Ekopress.
- Helfert (1994) Techniques of Financial Analysis. New York: Irwin.
- Chang, L.S. & Most, K.S. & Brain, C.W. (1983) The Utility of Annual Reports – An International Study. Journal of International Business Studies. Vol. Spring/Summer . pp. 66, 68, 70, 74, 76 and 77.
- Janhuba, M. (2007) Základy teorie účetnictví. Praha: Oeconomica.
- Kovanicová, D. (1999) Poklady skryté v účetnictví. Díl II, finanční analýza účetních výkazů. Praha: Polygon
- Kraftová, I. (2002) Finanční analýza municipální firmy. Praha: C.H. Beck.
- Lucas, H. C. Jr. (1975) Behavioral factors in system implementation. In: Schultz, R.L., Slevin, D.P. (Eds.), New York: Implementing Operations Research. Management Science, American Elsevier.
- Mařík, M. & Maříková, P. (2005) Moderní metody hodnocení výkonnosti a oceňování podniku: ekonomická přidaná hodnota, tržní přidaná hodnota, CF a ROI. Praha: Ecopress.
- Olson, M. & Ives, B. (1981) User involvement in system design: an empirical test of alternative approaches. Information and Management. Vol. 4, pp., 183 - 195.

- Pierce, B., O'Dea, T. (2003) Management accounting information and the needs of managers. Perceptions of managers and accountants compared. The British Accounting Review. Vol. 35. pp. 257–290.
- Robey, D. (1979) User attitudes and management information system use. Academy of Management Journal. Vol. 22. pp. 527-538.
- Salaway, G. (1987) An organizational learning approach to information systems development. MIS Quarterly. Vol. 2, pp. 245 – 264.
- Siegel, G. & Sorensen, J. E. (1999) Counting More, Counting Less. The 1999 Practice Analysis of Management. Accounting, Institute of Management Accountants, Montvale, NJ.
- Simon, H.A. & Guetzkow, H. & Kozmetsky, G & Tyndall, G. (1954) Centralization v. Decentralization in Organizing the Controller's Department. New York: The Controllershship Foundation.
- Zákon č. 563/91 Sb, o účetnictví.
Mezinárodní účetní standardy IFRS.

Author (s) contact (s)

Ing. Lenka Zemánková

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta podnikatelská, Ústav ekonomiky
Kolejní 2906/4,
612 00 Brno, Česká republika
E-mail: zemankova@fbm.vutbr.cz

Doc. Ing. Anna Fedorová, CSc.

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta podnikatelská, Ústav financí
Kolejní 2906/4,
612 00 Brno, Česká republika
E-mail: fedorova@fbm.vutbr.cz

Doručeno redakci: 20.9.2010

Recenzováno: 8.11.2010

Schváleno k publikování: 30.11.2010